

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 травня 2024 року)

Суми
2024

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Гончаренко А. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук (Сумський державний університет);
Ільницький В. І., д-р іст. наук (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка);
Каганов Ю. О., д-р іст. наук (Запорізький національний університет);
Король В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Котляр Ю. В., д-р іст. наук (Чорноморський національний університет ім. П. Могили, м. Миколаїв);
Куліш А. М., д-р юрид. наук (Сумський державний університет);
Лебідь А. Є., д-р філос. наук (Сумський державний університет);
Лобко Н. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Черкасов А. А., д-р іст. наук (Cherkas Global University, США).

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 7 від 21.06.2024 р.)

**Суспільно-політичні процеси в Україні та світі:
історія, проблеми, перспективи** : матер. XI Всеукр. наук.-
практ. конф. (Суми, 28 травня 2024 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, А. В. Гончаренко, С. І. Дегтярьов та ін.
Суми : Сумський державний університет, 2024. 197 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, виголошені в рамках XI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси в Україні та світі: історія, проблеми, перспективи», присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

© Сумський державний університет, 2024
© Автори, 2024

АНТОНОВ Є. М.
*студент, гр. ІС-21,
Сумський державний університет
(наук. керівник: к.і.н, доц. Н. В. Лобко)*

ІЛЛЯ РІПИН – УКРАЇНСЬКИЙ ХУДОЖНИК

Сьогодні, для українців, досить гостро стоїть тема культурної спадщини. Спочатку через колонізацію Російською імперією, а потім окупацію Радянським Союзом, знання і розуміння того який культурний здобуток є в Україні – розмите. І маючи вже більше 30 років незалежності, у нас досі виникає багато дискусій щодо приналежності того чи іншого культурного діяча до української національної культури.

І все це через абсолютно абсурдну ідею «братських народів», яку українцям нав'язували багато століть. Через цю ідеологію знищувалось усе, що мало прояви будь-якої, не російської, національної ідентичності. Встановлювались рамки та заборони, а за намагання побороти їх, діячів культури або відправляли в заслання, або безжально вбивали.

Звісно були ті хто приймав ці установи, і творив в окреслених рамках. Проте залишались й ті хто намагався цю систему побороти. Таким митцям було не легко, і нерідко доходило до тих самих заслань, або вбивств. Тим кому пощастило більше продовжували свою боротьбу.

Одним з таких митців був Ілля Юхимович Ріпин, творчий спадок якого усіялько намагається присвоїти Росія. Виникають дискусії у двох питаннях: 1) щодо прізвища; 2)

щодо приналежності до культури України чи Росії. Саме на ці запитання я спробую відповісти.

Існує багато фактів на підтвердження того, що він був українським митцем, який творив для українського народу. І почати, звісно, варто з походження Іллі Ріпина.

Майбутній живописець народився 1844 року в місті Чугуєві, тоді Харківська губернія, в родині, що походила від стародавнього козацького роду на прізвище Ріпа [1, с. 1579]. І саме тут виникає дискусія. То Ілля Юхимович, насправді, Рєпін чи Ріпін.

Насправді правильний варіант лише один – Ріпін. Це дуже легко пояснюється і доводиться двома фактами: 1) саме так підписував свої роботи автор, але з тогочасним правописом прізвище писалось через літеру «ѣ», яка вимовлялась як «і»; 2) вже як згадувалось митець походив з козацького роду з прізвищем Ріпа, звідси – Ріпін. А став він Рєпіним через перекручену вимову російською, вистачить порівняти такі слова як ліс (*лѣс*), ріка (*рѣка*), дід (*дѣд*) з їхніми відповідниками в російській [2].

Наступною проблемою пов'язаною з дослідженням діяльності Іллі Ріпина є культурна приналежність. Уже було зазначено, що його спадок намагається привласнити Росія, що почалось ще за його життя. І, мабуть, головним аргументом на це є те, що Ілля Ріпін навчався, жив і працював на території Росії. Проте цього, все ж, не достатньо для того, щоб вважати його російським. Бо не він один таким був, згадаємо того ж Т. Г. Шевченка, який так само навчався, жив і писав там, проте його не називають російським поетом.

З Шевченком так сталося, бо він був напрочуд прямий у своїй творчості, не боявся писати все, що думає про Росію, і через це був неодноразово засланий. Звісно після цих заслань його не могли називати російським, бо тоді чому ж його карали? А от з Ріпиним було по іншому, але це не означає, що його почали називати російським через «любов» до Росії.

На противагу прямолінійному Шевченку, Ріпин, якщо так можна сказати, діяв підпільно. Він ніколи не виступав прямо проти влади, але крізь його творчість тягнулась лінія з антиросійським, або проукраїнським підтекстом. Ну і загалом Ріпин дуже часто звертався до українських мотивів у своїй творчості.

Якщо говорити саме про антиросійський підтекст у творчості Ріпина, то він завжди був прихованим. Ось наприклад полотно «Бурлаки на Волзі», наче звичайна інтерпретація сцени яку він побачив прогулюючись з другом берегом річки Волги. Проте якщо звернути увагу на деталі, то ми бачимо цікаво вистроєну композицію. Складається враження ніби бурлаки тягнуть російський пароплав. Є припущення, що цим він намагався зобразити різницю між росіянами (пароплав) та іншими народами які населяють імперію (бурлаки), тобто їхню нерівність. Також цікавою деталлю є перевернутий прапор, а у морській справі перевернутий стяг віщує лихо.

Ще однією відомою роботою Іллі Рєпіна є «Іван Грозний та його син», вона відома ще як «Іван Грозний вбиває свого сина». Перед нами постає моторошна сцена – московський цар, Іван Грозний, тримає на роках свого мертвого сина. Ілля Ріпин тут зобразив царя злочинцем -

вбивцею сина. Цим твором митець намагався передати бачення всіх страшних злочинів московського самодержавства над поневоленими народами [1, с. 1580].

Хоч і наведено всього два приклади з творчості Іллі Ріпина, але цього досить, щоб побачити його ставлення до Росії. Звісно це не єдині приклади, можна ще згадати твір «Царівна Соф'я» з її божевільним поглядом. У російських джерелах її описують як непохитну та цілеспрямовану жінку, проте, якщо бути чесним, то дивлячись на картину виникає тільки почуття страху.

Проаналізувавши вище перераховане вже з впевненістю можна казати, що Ілля Ріпин – український митець. Проте останню крапку в цій проблемі може поставити тільки одне – лист-заповіт до українців. Всього одна фраза: «Я Ваш, я не їх» [3, с. 17] - не залишає сумнівів у питанні національної приналежності Іллі Ріпина.

Один із провідних світових музеїв мистецтва - Метрополітен - визнав художників Іллю Ріпина, Архипа Куїнджі та Івана Айвазовського українськими митцями.

1. Онацький Є. Українська мала енциклопедія. Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині, Буенос Айрес 1963, Т. 6.

2. Спецпроект «Справжні». Ілля Ріпин: художник, якого намагається привласнити росія. URL:<https://filter.mkip.gov.ua/illya-ripin>.

3. Ладижинський В. Українські митці в Парижі. *Нотатки з мистецтвознавства*. 1973. №13. С. 17-34

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. ЛОКАЛЬНІ СТУДІЇ

Антонов Є. М.

Перебування Т. Г. Шевченка на Сумщині
у творчості Віри Юрченко 3

Власенко В. М.

З епістолярію Костя Мацієвича 1922 р. 9

Гаврилишин П. М.

Виявлені джерела до вивчення біографії
Богдана Гаврилишина 15

Герасимчук О. М.

Формування організаційно-правових основ
переселення козаків Північного Лівобережжя
України на Кубань у 1820–1825 рр. 20

Зінченко І. Д.

До питання про формування кордонів України
в 40-50-х роках ХХ ст.: огляд вибраної історіографії 27

Король В. М.

Село Блотниця Талалаївського району
1950–1960-х рр. у матеріалах усної історії 30

Котельницький Н. А.

Праці В. М. Хижнякова як джерело з історії формування
клерикальної політики земської ліберальної партії
Північної України (80-ті рр. XIX ст.) 43

Лобко Н. В.

Матеріали про військову службу як джерело
генеалогічної інформації 50

Медведєв І. А.

Події лютого-березня 2022 року в Тростянецькій
громаді Сумської області: хронологія та факти 55

Пономарьова К. О.

Історія військових поселень на території України:
до постановки проблеми 61

Шуть Т. І.

Соціально-економічне життя Сум у період німецької
окупації (за матеріалами газети «Сумський вісник») 65

Тихомиров К. В.

Жертви окупаційного нацистського режиму
на території України 70

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Андрощук В. П.

В'ячеслав Липинський на дипломатичній
службі Української держави 75

Баб'як М. О., Дикий В. В.

Дипломатична співпраця УНР і ЗУНР у добу
національно-визвольних змагань 80

Гончаренко А. В.

Радянська історіографія ролі Великої Британії в еволюції
колоніалізму наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. 84

Дацків І. Б., Проць В. В.

Міжнародна діяльність Лонгіна Цегельського 90

Зінченко І. Д.

Південно-західний кордон УРСР в 40-х роках ХХ ст.:
делімітація та демаркація 95

Іванов І. А.

Діяльність Оди Нобунаги по об'єднанню Японії 99

Мірошніченко А. В.

Роль Томаша Масарика в становленні
незалежної Чехословаччини 105

Назаров М. С.

Основні етапи російсько-української війни 2022-2024 рр. 110

<i>Порфілова М. В.</i> Зародження, формування і становлення соціальної політики	114
<i>Рагуліна А. В.</i> Смертна кара за кодексами законів Давньої Месопотамії	118
<u>КУЛЬТУРА ТА ОСВІТА: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ</u>	
<i>Антоненко П. Ю.</i> Коренізація як передумова розвитку українського мистецтва в 1920-1930-х роках	121
<i>Антонов Є. М.</i> Ілля Ріпін – український художник	125
<i>Гвоздицька С. М., Єсін А. І.</i> Особливості сучасного етапу розвитку витинанки на Сумщині	129
<i>Глушенок Н. М.</i> Висвітлення стану дослідження поняття міждисциплінарної інтеграції	135
<i>Дегтярьов С. І.</i> Проект Батуринського університету гетьмана Кирила Розумовського	140

- Дегтярьова Д. С.***
Відстоювання феміністичних поглядів у драматичній
поемі «Бояриня» Лесі Українки 149
- Калінін І. М.***
Правознавство в чоловічих гімназіях
кінця ХІХ – початку ХХ ст. 155
- Картава К. С.***
Ганна Затиркевич-Карпинська – громадська діячка
та особистість 161
- Кудінов Д. В.***
Пансіон Ганни Іванової в Сумах: нотатки до історії
жіночої освіти 167
- Маркович О. С.***
Значення творчості Василя Кричевського 174
- Струпінська Д. В.***
Неполітичні проекти Георгія Нарбути як
складова української національної культури
початку ХХ ст. 181
- Ярош Н. В.***
Виховний процес у навчальних закладах системи
державних трудових резервів СРСР (1940–1950-ті рр.) 189

Наукове видання

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 травня 2024 року)

Оригінал-макет підготовлено на
кафедрі історії СумДУ

Редколегія не несе відповідальності за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Матеріали друкуються в авторській редакції. Точка зору редколегії не завжди збігається з точкою зору автора.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 16,77. Обл.-вид. арк. 19,83. Тираж 100 пр. Зам.№
Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.